

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursus Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. Vtrum sensus possit sentire sensibile supra se positum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

prehendit, nam ille sapor cibi illius & potus qui est dulcis respectu organi bene affecti, est amarus respectu organi male affecti, siue secundum se, siue quatenus coniungitur aut afficitur qualitatibus aliquibus gustus male dispositi.

Melius probari potest: quia apprehendit visus lucem aut lumen, quod est in illa parte aeris, ubi cernitur iris per modum colorum, cum tamen reuera illa lux non sit color, nec includat colores, & propterea tum dicitur videre colores apparentes, & Iris dicitur consistere ex coloribus apparentibus, & non ex veris, ac realibus.

Deinde color albus apparet in aliqua distantia esse flatus, & in alia niger, & ita etiam percipitur a sensu, tanquam si esset alius color, cum tamen a parte rei ita non sit: ergo contingit deceptio in sensu ipso circa sensibile proprium, non minus quam circa sensibile commune.

Obiicit Philosophum, qui *text. 63.* ait sensum errare circa commune, non vero circa proprium sensibile.

Respondeo, illum per hoc tantum velle quod rarius contingat error circa proprium quam circa commune, non quod nunquam contingat error circa proprium, quemadmodum contingit circa commune.

Q V Æ S T I O III.

Utrum sensus possit sentire sensibile supra se positum?

20. **S**ensus huius questionis est an ut potentia sensitiva externa percipiat aliquod obiectum sensibile, debeat interiacere spatium aliquod inter ipsam, & obiectum illud; & solet eadem questio hoc alio modo proponi: an sensibile supra sensum positum faciat sensationem, aut impediatur illam.

Prima sententia est solam potentiam visivam indigere medio & non posse videre sensibile supra se immediate positum. Ita *Scotus q. 4. de anima. Cancellus ibidem. Toletus 3. de anima cap. 10. & alij.*

Secunda sententia putat præter visum etiam auditum & odoratum indigere medio. Ita *Conimbricenses 2. de anima cap. 11. q. 1.*

Tertia sententia defendit solum visum & auditum requirere medium. Ita *Ruius lib. 3. cap. 1. q. 3.*

Quarta denique sententia omnibus his contraria asserit omnes sensus externos indigere ad sentiendum medio. Hanc tenent *Complutenses disp. 11. n. 43.* alios *Thomistas* pro ea citantes.

CONCLUSIO I.

21. *Visus ita indiget medio, ut non possit sensibile supra se immediate positum sentire.* Hæc est communis omnium prædictarum sententiarum, & patet experientia qua constat nos non videre nisi res distantes: cuius experientie ratio à priori ultra naturam potentie visivæ, erit forte, quod obiectum visibile, ut immutet potentiam, debet illuminari; non posset autem illuminari si immediate poneretur supra sensum.

Obiicit: compressa oculi pupilla, etiam in ipsis tenebris apparet quidam fulgor in oculo, & reperiuntur aliqui, qui ob male affectum organum videntur sibi videre intra oculum telas aranearum, & muscas volantes: ergo sensibile indistans videri potest.

Respondeo negando consequentiam, nam quæ videntur sic intra oculum, sunt distantes ab ipso sensorio, hoc est, à parte oculi, in qua producitur visio.

CONCLUSIO II.

22. *Aliquis sensus, nempe tactus, potest sentire sensibile immediate applicatum.* Hæc est cæterarum sententiarum contra quartam, & patet: tum, quia nulla experientia aut ratione constat oppositum, tum quia sensorium tactus, hoc est illa pars, in qua producitur sensatio tactiva, seu actus ille vitalis quo percipimus tangibilia, vel est ipsa caro, vel neruus aliquis in carne exiens: sed patet experientia quod caro, etiam detracta pelle, sentiat obiectum sibi immediate applicatum, & idem constat de nervo quocumque. Nec valet dicere quod sensatio non fiat

in parte carnis, aut nervi immediate tacta, sed in alia parte vicina: quia id gratissime dicitur, & quantum ad sensum potius apparet perceptio in ipsamet parte quæ tangitur; & certe absurdum videtur quod ipsamet pars læsa non sentiat, sed alia pars non læsa.

Obiicit Philosophum, cuius axioma est quod sensibile supra sensum positum non faciat sensationem: ergo.

Respondeo primo id verum esse de aliquo sensu; nec à Philosopho vniuersaliter de omni sensu pronuntiatur: & quamvis indefinite loquatur, propositiones tamen indefinite non debent vniuersaliter semper intelligi, etiam in materia doctrinali, nisi sit eadem ratio.

Respondeo secundo cum Doctore supra, sensum axiomatis illius posse esse, quod sensibile ex eo quod sit realiter supra sensum non faciat sensationem; nisi etiam immutet ipsum intentionaliter per productionem speciei impressæ, hoc autem posset esse verum vniuersaliter de omni sensu, quamvis aliquis sensus non indigeret medio. Vnde in forma concessio antecedenti in hoc sensu, nego consequentiam. Quod si Philosophus expresse teneret contrariam sententiam, nisi adduci posset aliqua ratio ad id probandum, potius experientie adhærendum est, quam ipsius nudæ autoritati.

23. *Obiicit secundo, ex Complutensibus*: sensus non sunt in infimo immaterialitatis gradu: ergo neque species, quibus vtuntur, debent habere infimum immaterialitatis gradum, sed eundem gradum cum ipsis sensibus, cum quibus debent habere proportionem: sed species immediate productæ ab obiecto sensibili non habent immaterialitatem sufficientem, & proportionatam, immaterialitati sensuum: ergo debet intercedere medium, ut aliæ species magis immateriales, ac proportionatæ producantur. Probat minorem: quia species primo exiens ab obiecto immediate est admodum crassa, quia obiectum non parum materialitatis habet, & consequenter non habet immaterialitatem proportionatam potentie.

Hæc doctrina de crassitudine maiori, ac minori specierum, & de maiori, ac minori immaterialitate propter multa semper mihi displicuit, & certe verbis magis quam re, aut sensu, satisfactionis vilius speciem præ se fert. Sed quantum ad propositum.

Impugnatur primo: quia gratis asserit speciem primo exeuntem ab obiecto non esse sufficientis immaterialitatis ad hoc, ut cum potentia possit producere sensationem; & gratis dicit quod sit tam crassa, ut ad hoc non possit sufficere.

24. *Impugnatur secundo*, quia si species primo producta non esset sufficientis immaterialitatis, aut subtilitatis, aliæ species deinceps productæ non essent sufficientes, & sic nunquam perciperetur obiectum. Probat sequela: quia obiectum non est natum producere perfectiorem speciem in parte remotiori, quam in proximiori: sed si sit aliqua differentia, certe species vicinior debet esse perfectior, sicut calor vicinior igni est intensior quam remotior.

Quod si dicas cum *Complutensibus* speciem productam in remotiori parte esse magis proportionatam, quia est tenuior, ac remissior.

Contra, ex hoc non habet, quod sit magis immaterialis, nec magis perfecta, alias posset dici quod calor remissior esset magis immaterialis, ac perfectior calore intenso, quod est absurdissimum.

Impugnatur tertio, nulla species impressa est possibilis quæ non possit producere aliquam speciem expressam, seu sensationem, neque enim alium effectum habet, aut ad aliud est institutum, quam ad hoc, maxime secundum aduersarios, & omnes qui negant naturaliter posse produci sensationem vllam, absque specie, & speciem ipsam non posse sentiri: ergo prima species, quæ producitur ab obiecto, potest concurrere ex se immediate ad sensationem aliquam, & consequenter habet sufficientem immaterialitatem ad hoc.

25. *Impugnatur quarto*, quia species producta in remotiori parte medij non potest habere aliam differentiam ab ea, quæ producitur in parte vicina, quam quod sit minus intensa; nec imaginabile est quomodo possit explicari, maior

Sensibile
positum
supra visum
impedit
sensationem.

Tactus
potest
percipere
sensibile
supra se
positum.

Impugnatur
doctrina
Complutensium.

maior subtilitas eius, aut immaterialitas, aut minor crassitudo, quam per hoc: sed vel non esset minus intensas vel si esset, hoc non deberet impedire quo minus altera species, quae esset magis intensa, sufficeret: ergo si species producta in parte remota habet sufficientem proportionem, etiam illa, quae producitur in parte proximiori, talem habebit. Probatur minor, quia si esset minus intensa, altera species magis intensa deberet posse efficere quidquid ipsa posset, nisi posset efficere aliquid amplius, nam calor ut tria, quamvis impediretur à producendo calore ut tria, non tamen impediretur necessario à producendo calore ut duo: ergo, quamvis species intensa, ut tria, v.g. non posset producere visionem meliorem quam species ut duo, poterit tamen producere visionem talem, qualem potest species ut duo. Quod si per excessum illum intensioris non possit aliquid producere species intensior, certe obiectum non debet dici habere virtutem productivam talis excessus, qui ad nihil prorsus deferretur, & consequenter falsum esset quod species remotior esset minus intensa quam proximior.

26. *Confirmatur*: quia tertius gradus intensioris non potest impedire effectum aliorum duorum, nisi quatenus produceret aliquid aliud incompatibile cum ipso, aut saltem quatenus produceret aliquid aliud simul cum ipso, alias enim perinde esset quantum ad productionem illius effectus, quod esset, aut quod non esset: ergo nisi intensio speciei productae immediate ab obiecto facit, ut illa species aliquid produceret, quod non produceret sine illa intensione, non potest impedire quin producatur ille effectus, qui produceretur ab illa, si non haberet illam intensiorem: sed species illa intensa, quae producitur ab obiecto, nihil prorsus producit in illa parte sensus, in qua immediate producitur secundum adversarios: ergo illa intensio non debet impedire quo minus producatur illud, quod alias produceretur, si non esset illa intensio: sed si non esset illa intensio, species esset satis subtilis, & immaterialis, ac proportionata, & consequenter posset concurrere ad sensationem producendam: ergo non obstante illa intensione posset sic concurrere.

Quod si quæras, de aliis sensibus quid sit dicendum.

Respondetur, si sonus ipse immediate deferretur ad sensorium auris, & odor ad sensorium odoratus, & gustabile ad sensorium gustus, ea posse percipi, neque enim, aut ratio, aut experientia vlla est in contrarium. Unde absolute prima sententia Doctoris est tenenda, quamvis contrarium insinuare videatur Philosophus, cui, ut dixi, absque ratione non est adhaerendum, praesertim contra experientiam; & sane mihi consultius videtur auctoritatem ipsius negligere, quam in eo explicando multum temporis impendere ad nullam utilitatem.

QVÆSTIO IV.

Utrum sensus lædatur à sensibili excellenti.

27. *C*ertum est experientia oculos offendi aspectu lucis Solaris, quae est sensibile excellens; & tactum offendi nimio calore, qui etiam est sensibile magnae intensioris. At cum hoc duobus modis contingere possit: primo ita, ut organum lædatur à sensibili, quatenus sensibile est praecise, separata quacunque alia ratione; secundo ita, ut lædatur à sensibili, non tamen quatenus sensibile est, sed quatenus praeter sensibilitatem illam habet virtutem productivam alterius qualitatis per quam læditur organum; Hinc modo examinatur quoniam ex his modis sensibile lædere possit sensum, nam quod absolute quandoque lædatur, omnes concedere debent propter praedictas experientias.

Prima sententia est quod lædatur sensus à sensibili priori modo, hoc est, quatenus sensibile est praecise. Ita Compluenses diff. 1. in 6.2. post D. Thomam, Caiet. & alios Thomistas.

Secunda sententia tenet sensum lædi à sensibili, posteriori modo, non scilicet quatenus sensibile est, sed qua-

tenus est productivum aliarum qualitatum praeter qualitates deferueutes ad sensationem. Hanc tenet Ruvius lib. 2. c. 12. q. vii. & alii recentiores. Et ex Thomistis Ioannes à S. Thoma q. 4. artic. 3.

CONCLUSIO.

28. *Sensus non læditur à sensibili excellenti quatenus sensibile est.* Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam.

Probatur: quia sensibile, quia tale, non habet aliud minus, quam terminare sensationem & producere speciem impressam, ac ipsammet sensationem: sed per hoc non potest lædere sensum aut ipsum corrumpere: ergo quatenus sensibile, non potest ipsum lædere. Probatur minor, quia non quatenus terminat: illa enim terminatio est ex parte obiecti & non ex parte sensus: neque etiam quatenus est productivum speciei impressae, quia species impressa nec sentitur à sensu, nec tollit ullam qualitatem ex qualitatibus connaturalibus eius, cum non habeat ullam incompatibilitatem cum vlla ex illis, ut manifestum est: nec denique quatenus productivum speciei expressae seu sensationis, propter eandem rationem, quia scilicet sensatio non tollit ullam ex qualitatibus connaturalibus sensus, neque enim cum vlla habet incompatibilitatem: nec est eiusdem ordinis cum illis quandoquidem sit qualitas intentionalis, illae vero sint qualitates physicae ac reales.

29. *Confirmatur hoc*: quia oculus caeci offenditur à Sole non minus quam oculus videns: sed non offenditur ratione sensationis, hoc est visionis: ergo neque videns etiam sic offenditur; & consequenter læsio organi, quae oritur à Sole non oritur à Sole quatenus sensibilis, sed quatenus est productivus aut terminativus visionis.

Confirmatur secundo: quia quando sentimus nos lædi, dum aspiciamus Solem, non sentimus displicentiam in ipsammet visione, sed potius ex parte tactus, quo percipimus dolorem aliquem, aut molestiam; sed ille dolor non causatur à Sole, quatenus sensibilis est, ut est evidens: ergo.

Confirmatur tertio: quia si calor intensus, quatenus est sensibile excellens, læderet tactum, etiam albedo intensa parietis, aut cartae læderet oculum: sed hoc est falsum, ut patet experientia: ergo & illud.

Confirmatur quarto: quia non est verisimile, quod magis intensa species sensibilis producatur in oculo à Sole tam distante quam ab igne vicino: sed non tam læditur oculus ab igne quam à Sole: ergo læsio Solis non provenit ex intensione speciei ab ipso productae, & consequenter non provenit ab ipso ut est sensibilis.

30. *Obicitur primo* experientias praemissas, & alias similes, ex quibus videtur colligi quod ipsum sensibile ut sensibile lædat sensum.

Respondetur, ex illis experientias id non recte deduci, nam illae salvari possunt per hoc, quod lædatur sensus, siue lædatur à sensibus quatenus sensibilia sunt, siue quatenus sunt productiva aliarum qualitatum in sensibus, quibus lædantur: & quod hoc secundo modo lædant potius, quam primo, patet ex fundamento Conclusionis iam proposito: & iuxta hoc potest explicari Philosophus, quando dicit à sensibili excellenti lædi sensum.

Obicitur secundo ex Compluensibus. Tunc sensus, per se & ab intrinseco habet esse connaturaliter commensuratum & proportionatum cum sensibili, quando est reductus ad aliquam medioeritatem seu temperiem, non vero quatenus est vehemens aut excedens sensibile: ergo quoties per species intentionales immutatur ab eodem sensibili secundum medioeritatem, talis mutatio erit iuxta naturam eius, quando vero immutatur secundum excellentias, immutatio erit contra naturam eius, & consequenter lædatur & corrumpi poterit praecise per talem immutationem. Probat antecedens: quia experientia constat ex perceptione obiecti sensibilis secundum suam extremam, seu secundum excellentias, subsequi in nobis molestiam, sicut subsequitur delectatio ex perceptione eius secundum medioeritatem: ergo signum est quod illud obiectum non sit connaturale potentiae secundum suam extremam, seu excellentias, & consequenter quod ut sic possit lædere ipsam.

SSC 2

Confirmatur

Sensus non læditur à sensibili excellenti quatenus sensibile est.